

MOR, YEŞİL, KIRMIZI BİR ALTERNATİF İKTİSADİ PROGRAM

Özlem Onaran

Bu yazının amacı feminist öğretisi ile Marksist, post-Keynesçi ve ekolojik siyasi iktisadın sentezine dayalı mor, yeşil, kırmızı bir alternatif iktisadi programın ana bileşenlerini tartışmak. Adil ve sürdürülebilir gelişme, hem yeşil fiziki hem de mor toplumsal altyapı alanında kamu yatırımlarını, adil ücret ve çalışma koşullarını, çalışma süresinde kısılmayı ve cinsiyetçi ve ırkçı ücret ve istihdam farklarının ortadan kaldırılmasını gerektiriyor. Bu program, kamu maliyesi karar sürecinde demokratik katılımcı 'ihtiyaca dayalı' bütçe siyasetine doğru bir paradigma değişimi gerektiriyor.

A Purple, Green, Red Alternative Economic Program

The aim of this paper is to discuss the main components of a purple, green, and red alternative economic program based on a synthesis of feminist theory with Marxist, post-Keynesian, and ecological political economy. Fair and sustainable development requires public investments in both green physical and purple social infrastructure, equitable wages and working conditions, reductions in working hours, and the elimination of gendered and racial wage and employment disparities. This program necessitates a paradigm shift toward democratic, participatory, and 'needs-based' budget policies in public finance decision-making.

Giriş

Bu yazının amacı feminist öğretisi ile Marksist, post-Keynesçi ve ekolojik siyasi iktisadın sentezine dayalı mor, yeşil, kırmızı bir alternatif iktisadi programın ana bileşenlerini tartışmak. 21. yüzyılda insanlık çok boyutlu krizlerle karşı karşıya: Yaşlanan toplumda bakım ihtiyacı; iklim değişimi; toplumsal cinsiyet, sınıf (gelir ve servet dağılımı), etnisite ve ırk düzlemlerinde çok boyutlu ve kesişen eşitsizlikler birbirini besliyor. Bu krizlerin birini diğerlerinden bağımsız olarak çözmek uzun vadede sürdürülebilir değil.

Feminist, Marksist, post-Keynesçi ve ekolojik siyasi iktisadın sentezine dayalı alternatif ilerici iktisadi politikaların amacı hem insanların refahını artırmayı, kadın-erkek herkes için iyi iş olanakları, iyi ücretler ve düzgün çalışma koşulları altında tam istihdam yaratmayı, her boyutta eşitliği artırmayı, hem de ekolojik ve toplumsal sürdürülebilirliği içeriyor. Bu hedefler arasında bir rekabet yok; hepsi öncelikli ve bunlar birbiriyle tutarlı, bunları aynı anda başarmak mümkün. İktisadi politikaların başarısı büyüme oranı veya enflasyon gibi dar hedeflerdense insanların günlük hayatında anlam ifade eden hedefler temelinde değerlendirilmeli. Bu hedeflerin başında herkes için 21. yüzyılda insanlığa yakışır bir gelir düzeyi, iş güvenliği, gönüllü faaliyetler için yeterli serbest zaman, toplumsal cinsiyet boyutunda ve etnik boyutta tam eşitlik, kaliteli toplu konut, toplu taşıma, sosyal güvenlik, sağlık, bakım, eğitim alanlarında

evrensel kaliteli kamu hizmetlerine beşikten mezara bütün çocuk, genç, yetişkin ve yaşlıların engelsiz, ücretsiz ve eşit erişimi, temiz hava ve yeşil alan geliyor.

Çok boyutlu bir alternatif program, iktisat politikasının tüm araçlarını seferber etmeyi, öncelikle de geniş ve iyi planlanmış bir kamu yatırım programını gerektiriyor. Kamu yatırımı ekonominin gidişatını yönlendirmek için en temel araç. Sol iktisadi siyaset alanında kamu yatırımı önceliği olarak toplu taşıma, toplu konut ve yenilenebilir enerji alanlarındaki “yeşil” fiziki altyapı yatırımı yaygın olarak kabul gören bir politika. Feminist iktisatçıların bu tartışmaya önemli katkısı sağlık ve eğitim, özellikle de sosyal bakım ve çocuk bakımındaki kamu harcamalarının da “mor” yatırım olarak değerlendirilmesi ve iktisat politikasında fiziksel altyapı ile aynı düzeyde öncelikli görülmesi gerektiğini göstermek.

Özetle, adil ve sürdürülebilir gelişme, hem yeşil fiziki hem de mor toplumsal altyapı alanında kamu yatırımlarını, adil ücret ve çalışma koşullarını, çalışma süresinde kısaltmayı ve cinsiyetçi ve ırkçı ücret ve istihdam farklarının ortadan kaldırılmasını gerektiriyor. Ben bu bileşimi “mor, yeşil, kırmızı program” olarak adlandırıyorum. Bu program, kamu bütçesi karar sürecinde bir paradigma değişimi gerektiriyor: Ben buna demokratik katılımcı ‘ihtiyaca dayalı’ bütçe siyaseti diyorum.

Yatırım öncelikleri

21. yüzyılın çok boyutlu krizleri karşısında kamu yatırımlarında ilk hedeflenecek alanlar: 1. eğitim ve sağlık hizmetlerini içeren mor bakım ekonomisi; 2. yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve toplu taşımayı içeren yeşil ekonomi; 3. toplu sosyal konut ve hastane, okul gibi diğer fiziki altyapı.

Kamu yatırıma vurgu yapıyorum; zira eğer bu yatırımları özel piyasa mekanizmasına ve kâr güdüsüne bırakırsak, yatırımlar çok az ve çok geç olacak. Halbuki hem iklim hem bakım krizleri ve eşitsizlikler acil ve yüksek oranda ve doğru coğrafyada yatırım gerektiriyor.

Hem hayat pahalılığı, hem iklim, hem de enerji krizlerini çözmek ve enerji alanında ithalattan ve kirli fosile dayalı yakıtlardan bağımsızlaşmak için yeşil ekonomiye acilen büyük çaplı yatırım yapmak gerek. Yeşil ekonomi yatırımları öncelikle 5 alanı içeriyor: 1. güneş, rüzgâr, jeotermal, ve küçük ölçekli hidroenerji alanında yenilenebilir enerji yatırımları -nükleer enerjiyi dışarda bırakıyorum; 2. evlerde izolasyon, sanayide ve enerji şebekesinde enerji verimliliğini artıracak yatırımlar; 3. toplu taşıma; 4. organik bitkisel gıda üretimini artıracak tarım yatırımları; 4. ormanlara yatırım; 5. döngüsel ekonomiye, geri dönüşüm ve onarım sektörlerine yatırım.

Altyapı eksikliğimiz olan tek alan fiziki altyapı alanı değil. Sosyal altyapı, yani kreşten üniversite sonrasına eğitim, sağlık ve sosyal bakım alanlarında, kısaca bakım ekonomisinde de hem demografik ihtiyaçları karşılamak hem de bu sektörlerdeki çalışma koşullarını insana yaraşır

düzeğe getirmek için yüksek miktarda kamu harcamasına ihtiyaç var. Yani daha çok sayıda hemşire, öğretmen, bakım çalışanı işe alıp onlara daha yüksek maaş vermek gerekiyor.

Amaç insani bir refah seviyesinin gereği saydığımız alanlarda, evrensel kaliteli mal ve hizmetlerin herkes için yeterli ücretsiz veya bazı alanlarda düşük bir bedel karşılığı kamusal arzını sağlamak. Bunların hangi alanlar olacağı demokratik siyasi bir karar olmalı. Benim listemin başında şunlar var: sağlık, bakım, eğitim, toplu sosyal konut, toplu taşıma, sosyal güvenlik, enerji, su, temiz hava, yeşil alan, finansal hizmetler.

İklim değişikliği, eşitlik ve tam istidam politikalarının kesiştiği bir başka alan da haftalık çalışma süresinin ücret kaybı olmaksızın kısılması. 19. yüzyıla göre bugün hepimiz yarı zamanlı çalışıyoruz. Daha kısa çalışma süresi hem daha yeşil ve cinsiyet eşitliğini artıran bir yaşam tarzını daha olası kılıyor hem de emek ve sermaye bölüşümünü daha adil hale getiriyor (Onaran ve Calvert Jump 2022). Bu noktaya aşağıda tekrar döneceğiz.

Toplumsal altyapı: yatırımı yeniden tanımlamak

Türkiye de dahil pek çok ülkede toplumsal altyapı, yani sağlık, eğitim, çocuk bakımı ve sosyal bakım harcamaları çok yetersiz düzeyde. Toplumsal altyapı ihtiyacı, mevcut koşullar altında, bu alandaki düşük kamu harcamaları ile yeterince karşılanamıyor. Şu anda özel sektör, çok düşük ücretle düşük kaliteli veya zenginler için lüks hizmetler sunarak bu alana giriyor ama kâr güdüsüne dayalı özel sektör de kamunun bıraktığı boşluğu yeterince dolduramıyor. Bakım ihtiyacının büyük bir kısmı şu anda evlerde özel alanda kadınların görünmeyen ücretsiz emeği tarafından karşılanıyor. Marksist feminist siyasi iktisadın önemli katkılarından biri kapitalist ataerkil sistemde emeğin yeniden üretimi için kadınların ücretsiz bakım emeğinin hayati rolünü göstermek. Emeğin yeniden üretiminin eşitlikçi bir şekilde karşılanması ancak kapitalizmin sınırları zorlayan iş gününün ücretler düşürülmeksizin kısıtlanması ve bakım ekonomisinde yaygın kamu harcamaları ile mümkün. Bu da devlet, yerel yönetim ve kâr amacı gütmeyen örgütlerin toplumsal altyapı alanındaki harcamalarında önemli bir artış demek.

Sağlık, eğitim, çocuk bakımı ve sosyal bakım alanlarındaki günlük harcamalar, örneğin öğretmenlerin, kreş çalışanlarının, hemşirelerin, doktorların veya sosyal bakım çalışanlarının ücret ve maaşları, kamu maliyesinde ve ulusal hesaplarımızda cari harcama olarak kaydediliyor; yani yatırım olarak kabul edilmiyor. Bu, aslında yatırım kavramıyla tutarsız çünkü eğitim veya sağlık hizmetleri sadece bu hizmetlerden yararlanan insanlar için değil hem bir bütün olarak toplum için hem de özel şirketler için uzun vadeli fayda ve verimlilik artışı sağlıyor, çünkü bu hizmetler insanların sağlık koşullarını, becerilerini ve yaratıcılık kapasitesini geliştiriyor. Çocuk bakımı ve okul öncesi eğitim, sadece çocukların yaratıcı kapasitelerini geliştirerek gelecekteki üretkenliklerini artırmakla kalmıyor, aynı zamanda farklı art alandan gelen çocuklar arasındaki eşitliği artırarak topluma fayda sağlıyor. Yaşlı insanlar için bakım harcamaları da yatırım olarak görülmeli; zira dar bir ekonomik getiri

mantığının ötesine geçerse, sosyal bakım hem gençlerin hem de yaşlıların haysiyetle yaşayabileceği dayanışmacı bir toplumun temelini oluşturuyor. Ayrıca, genel olarak gelişmiş bir sosyal güvenlik sistemi, insanların geleceklerine dair endişe duymadan daha yaratıcı ve üretken olmalarına da yardım eder.

Toplumsal altyapıdaki gelişme, kadınların ücretsiz ev içi bakım yükünü azaltarak kadınlara eşit koşullarda ücretli çalışma şansı verdiği oranda, ekonominin verimliliğini de artırır.

Bu nedenle, feminist iktisatçılar eğitim, çocuk bakımı, sağlık ve sosyal bakımdaki toplumsal altyapı harcamalarının iki nedenden ötürü altyapıya yatırım olarak sınıflandırılması gerektiğini öne sürmekte (Elson, 2017). Birincisi, bu harcamalar gelecekte artan üretkenlik ve refah açısından net bir getiri yaratıyor, dolayısıyla yatırım tanımına uyuyor. İkincisi, bu harcamalardan sadece bireysel kullanıcılar değil, aynı zamanda tüm toplum yararlanıyor. Dolayısıyla bu harcamalar altyapı tanımına uyuyor.

Özetle kalkınma ve sanayi politikaları da fiziki altyapıyla sınırlı görülmemeli. Toplumsal altyapı, üretken ve yenilikçi bir toplum ve iş ortamının önemli bir bileşeni.

Toplumsal altyapı hem ‘mor’ hem de ‘yeşil’ ve ‘kırmızı’ yatırım

Toplumsal altyapıya yönelik kamu hizmetlerine yapılan güçlü bir yatırım, kadınların ücretsiz görünmez emeğine dayanan toplumsal eşitsizliğin en kalıcı boyutlarından birini tersine çevirmekte. Bu hizmetlerin kamusal olarak sağlanması, kadınlara, diledikleri takdirde toplumsal, iktisadi ve siyasi yaşama daha eşit bir şekilde katılmak için gerçek bir seçenek sunuyor. Mevcut ataerkil cinsiyetçi toplumsal işbölümü koşullarında sağlık, eğitim, çocuk ve sosyal bakım sektöründe çoğunlukla kadınlar çalışıyor. Dolayısıyla artan toplumsal altyapı harcamaları kadın istihdamını önemli oranda artıracaktır. Bu yüzden bu harcamalara feminist iktisatçılar ‘mor’ yatırım diyor (İlkkaracan, 2013).

Elbette, bu sektörlerde ücret, çalışma koşulları, iş tatmini, sendikal haklar ve eğitim gereksinimleri geliştirilmeli ve hem erkekler hem de kadınlar için cazip hale getirilmeli. Ücret politikaları bu işlerin gerçek toplumsal değerini yansıtmalı ve kamu sektörü bu sektörlerdeki kamu çalışanlarının ücretlerini hakkaniyetli bir seviyede belirleyerek bu alanda öncülük etmeli. Bakım ekonomisindeki yeni kamu işlerinin eğitim ve terfi olanakları olan yüksek ücretli ve iyi çalışma koşullarına sahip işler hâline gelmesi hem kısa vadede cinsiyete dayalı ücret ve istihdam eşitsizliğini azaltacak, hem de orta vadede genç erkeklerin de bu sektörü cazip bulmasına yol açarak cinsiyete dayalı sektörel ayrımı azalatacak. Bakım ekonomisindeki kamusal yatırım orta vadede gerici köktendincilikle daha da derinleşen cinsiyetçi toplumsal normları ve cinsiyetçi işbölümünü de ortadan kaldıracaktır. Burada kilit nokta, geleneksel olarak kadın işi olarak görülen ve azımsanan, değersiz, vasıfsız görülen işleri hane halkının

dışında kamusal ücretli kurumsal bakım işi haline getirmek, bu işlere hak ettikleri değeri ve ücreti vermek.

Toplumsal altyapı harcamaları özel alanda çocuk ve yaşlılarla hiç zaman geçirmeyeceğimiz anlamına gelmiyor. Önemli olan bu ücretsiz bakım zamanının azalması, değerinin bilinmesi ve kadınlarla erkekler arasında eşit paylaşılması (Elson, 2017). Bu amaca yönelik olarak hem anneler hem de babalar için yeterince uzun süreli ücretli ebeveyn izni ve çalışma zamanı düzenlemeleri konusunda Avrupa'da çok başarılı deneyimler var. İş gününün kısaltılması da bu hedefi kolaylaştıracak ve eşitliği artıracak bir politika (Onaran ve Calvert Jump, 2022; İlkaracan ve Memiş, 2022). Kadınlarla erkekler arasında ücretlerde yukarıya doğru bir yakınsamanın yanı sıra çalışma saatlerinde aşağı doğru bir yakınsamaya ihtiyaç var.

Ücretsiz kaliteli kamusal sağlık, eğitim ve bakım hizmetleri bütün emekçilerin yaşama ve çalışma koşullarını iyileştireceği ve pazarlık gücünü artıracığı için aynı zamanda 'kırmızı' sol iktisat politikaları.

Yeşil kalkınma politikaları ile toplumsal cinsiyet eşitliği arasında da önemli bir ittifak var. Çünkü toplumsal altyapı hizmetlerinin karbon emisyon çıktısı çok daha düşük (Onaran ve Oyvatt, 2023). Ayrıca, bu hizmetler çok emek yoğun ve bu nedenle bu alandaki kamu yatırımları daha düşük bir iktisadi büyüme oranı ile daha fazla sayıda istihdam yaratır. Bu da karbon emisyonlarını düşürme hedefi ile daha tutarlı bir hedef.

Bakım ekonomisinde yaratılabilecek yeni işler, teknolojik gelişmenin yapay zekâ ile girdiği yeni aşamasının getirdiği yeni zorluklara da çözüm üretmemize yardımcı olabilir. Teknolojik gelişmeler eski işlerin ve vasıfların yerini aldığı oranda hem bir tehdit hem de vasıflı emeğe talep yarattığı için bir fırsat. Teknolojik gelişme sayesinde bazı tehlikeli veya rutin işleri robotlara bırakma şansı var insanlığın. Ama bunun emekçilerin refahını artıracak bir gelişme olması için üç temel unsura ihtiyaç var: 1. yeni iş imkânları; 2. güçlü sendikal ve toplumsal hareketler, 3. çalışma haftasının kısaltılması ve saatlik ücretlerin üretkenlikteki geçmiş artışları ve enflasyonu yansıtacak şekilde artırılması. Bakım ekonomisinde yaratılabilecek emek yoğun işler tam da birinci noktada çözümün önemli bir parçası. Bunların iyi iş olabilmesi ise ikinci ve üçüncü noktalarda kamu kesiminin önderliğini ve gerekli emek piyasası düzenlemelerini gerektiriyor. Yani robotların ve insanların ne zaman ne yapacağında emekçiler söz sahibi ise, robotlar arkadaşımız!

Kamu yatırımının büyüme, kamu bütçe dengesi, özel yatırım ve istihdam üzerindeki etkileri

Peki bütün bunları yapacak kaynağı hükümet nerden bulacak? Türkiye de dahil birçok ülke üzerine yaptığımız araştırmalar, bir yandan kamunun toplumsal ve fiziki altyapı harcamalarını ve ücretleri artırırken, aynı anda hem kâr geliri ve %1'lik kesimin serveti üzerine gelen vergi

oranlarını yükseltip, ücret gelirleri üzerindeki vergi oranını azaltmaya dayalı bir politika paketinin hem yurtiçi geliri ve istihdamı hem de özel yatırımları artıracığını gösteriyor (Onaran vd., 2023, 2022a, b, 2019, 2017, Onaran ve Oyvat, 2023). Bunun nedeni, makro ekonomideki “çarpan” mekanizması: Kamu harcamalarındaki artış, istihdamı ve özel sektörün satışlarını artırır. Buna ek olarak, daha iyi altyapı ve uzun vadede daha yüksek üretkenlik de özel yatırımlar üzerinde olumlu etkilere yol açar; bu da milli gelirden ilave artışlara yol açar.

Kamu yatırımlarının artırılması, nihayetinde daha yüksek istihdam, daha yüksek milli gelir ve sonuçta daha yüksek vergi gelirleri yaratır. Vergi oranları hiç artmasa bile, böylece kamu harcamaları kısmen kendini finanse edebilir. Elbette adil bir vergi artışı ile birleştiğinde kamu harcamalarının kamu bütçesi üzerindeki etkisi daha da olumlu.

Kamu harcamalarının milli gelir ve yatırım üzerindeki olumlu etkisi, özel sektörde de ücretlerin artırılmasını mümkün kılacak işgücü piyasası politikaları ile birleştirildiğinde, özel yatırım ve büyüme etkileri kısa vadede daha da güçlenmekte. Uzun vadede de, daha yüksek ücretler, daha kaliteli hizmetlere ve daha verimli bir işgücüne yol açarak özel yatırımları daha da teşvik etmekte.

Yatırım öncelikleri arasında bir rekabet, hem gereksiz hem de sürdürülebilir değil ama bir bulgu hakkında burada not düşmekte yarar var: Toplumsal altyapı alanındaki kamu yatırımlarının etkileri fiziksel altyapıya oranla daha güçlü (Onaran vd., 2023, 2022a, b, 2019; İlkaracan vd., 2015; De Henau, vd., 2016). Toplumsal altyapı yatırımları kadınların istihdamında çok güçlü artışlara yol açtığı gibi, diğer sektörlerde de talebi artırarak, erkeklerin istihdamını da ciddi oranda artırmakta.

Kamu yatırımına ve arzına öncelik vermek “temel yurttaşlık geliri” önerilerinden daha etkin bir araç. Benim birinci tercihim daha önce söylediğim alanlarda evrensel kaliteli kamusal mal ve hizmetlerin herkes için yeterli miktarda ücretsiz veya bazı alanlarda düşük bir bedel karşılığı arzını sağlamak; bunların üretimini mümkün kılacak şekilde bir kamu istihdam politikası oluşturmak ve kamusal iş garantisi vermek. Bunlara ek olarak eğer kamu maliyesi olası kılarsa “temel yurttaşlık geliri” tamamlayıcı bir araç olabilir. Ama bununla ilgili ciddi sorunlar da var: Miktarı ne olacak? Farklı ihtiyaçları olan, örneğin özürsüz veya yaşlı yurttaşların ihtiyaçları için ek sosyal koruma harcamaları tasarlamak gerekecek. Yani “temel yurttaşlık geliri”nin cazibesi ‘basit’ olması ama gerçekte ciddi sorunları çözmek basitliğin çok ötesinde planlama gerektiriyor.

Elbette kamu altyapı harcamaları kendini birebir finanse etmeyecek. Diğer araçlara da ihtiyacımız var. Merkez Bankası ve kamu kalkınma bankaları uzun vadeli yatırım harcamalarını kısmen finanse edebilir.

Kısa vadede kamu borçlanması da devreye girmek durumunda. Zira gelecekte verimliliği artıracak altyapı yatırım harcamaları için gerekirse borçlanmak mali kredibilite kuralının 'ABC'si. Yukarda tartıştığımız gibi feminist iktisada göre daha çok kreş öğretmeni, sosyal bakım uzmanı, hemşire, doktor ve öğretmen işe alıp onlara daha yüksek ücret ödemek de cari harcama değil, bir 'sosyal' altyapı yatırımı.

Ama esas finansman hem gelirin hem de servetin artan oranlı vergilerle özellikle de en üst %1'lik gelir ve servet dilimini hedef alacak şekilde vergilendirilmesinden gelebilir ancak. Bizim önerimiz hane halkı düzeyinde ve bütün servet kategorilerini kapsayan -şirket, finansal varlık, gayrimenkul vs. üzerinde- yüksek bir vergi eşliğinden başlayan, örneğin net servet (yani varlık eksi borçlar) dağılımında en üst %1'lik dilimde olanlardan net servetlerinin %1'i oranında yıllık vergi toplamak (Tippet vd. 2021). Bunu daha artan oranlı yapmak da mümkün. Örn. en üst %0.5'lik dilimin marjinal servet vergi oranını %5'e çıkarmak vs.

İhtiyaca dayalı bir kamu bütçesi

Bunlar siyasi kararlar ve demokratik 'ihtiyaca dayalı' bir bütçe tartışmasının parçası olmalı. Yani bütçe sürecinde bir paradigma değişimi gerekli. Seçilmiş siyasetçiler ve toplumsal hareket temsilcileri yerelden merkeze çeşitli düzeylerde tartışın: Harcama önceliklerimiz ne, ne kadar, ne zaman? Ne kadar ve kimden borçlanacağız? Ne kadar ve kimden vergi toplamamız lazım? Hangi vergi oranını ne kadar artırmalı veya azaltmalıyız?

Bu yatırımlar kamu sektörünün ekonomideki payında önemli bir artış anlamına geliyor. Kamu sektörünü burda geniş anlamda kullanıyorum: Sadece merkezi hükümet değil, yerel yönetim veya kullanıcı ve üretici kooperatifleri de kamuya dahil. Bunun demokratik bir süreç olması için çalışanları ve kullanıcıları içeren katılımcı demokratik planlama ve bütçe mekanizmalarına ihtiyaç var.

Sonuç

21. yüzyılın çok boyutlu krizlerinin çözümü var: mor, yeşil, kırmızı bir program. Bu; demokratik katılımcı 'ihtiyaca dayalı' bütçe siyasetini, hem mor toplumsal altyapı hem de yeşil fiziksel alanında kamu yatırımlarını, adil ücret ve çalışma koşullarını, çalışma süresinde kısaltmayı ve cinsiyetçi ücret ve istihdam farklarının ortadan kaldırılmasını gerektiriyor.

Toplumsal altyapının uzun vadeli olumlu etkisini ve yatırım karakterini anlamak, maliye ve sanayi politikalarının geliştirilmesi açısından da bu harcamaların nasıl finanse edileceği açısından da çok önemli. Toplumsal altyapı harcamaları hem artan oranlı gelir ve servet vergileriyle hem de kamu borçlanmasıyla finanse edilebilir. Zira gelecekte verimliliği artıracak altyapı yatırım harcamaları için gerekirse borçlanmak mali kredibilite kuralının 'ABC'si ve feminist iktisada göre daha çok kreş öğretmeni, sosyal bakım uzmanı, hemşire, doktor ve öğretmen işe alıp onlara daha yüksek ücret ödemek cari harcama değil, bir altyapı yatırımı.

Aynı şekilde sanayi politikası da fiziksel altyapıyla sınırlı görülmemeli. Toplumsal altyapı, üretken ve yenilikçi bir toplum ve iş ortamının önemli bir bileşeni. Bu nedenle, gelişmiş bir toplumsal altyapı olmaksızın tutarlı bir sanayi politikası da geliştiremeyiz.

KAYNAKÇA

De Henau, J., Himmelweit, S., Łapniewska, Z., Perrons, D., (2016) Investing in the Care Economy: A gender analysis of employment stimulus in seven OECD countries. Report by the UK Women's Budget Group for the International Trade Union Confederation, Brussels. <https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2016/11/De-Henau-Perrons-WBG-CareEconomy-ITUC-briefing-final.pdf>

Elson, Diane. 2017. "A Gender-equitable Macroeconomic Framework for Europe", in Hannah Bargawi, Giovanni Cozzi, and Susan Himmelweit, eds. *Economics and Austerity in Europe: Gendered Impacts and Sustainable Alternatives*, pp.15-26. Routledge.

İlkkaracan, İ., Kim, K., Kaya, T. (2015). The Impact of Public Investment in Social Care Services on Employment, Gender Equality, and Poverty: The Turkish Case. Research Project Report, Istanbul Technical University Women's Studies Center in Science, Engineering and Technology and the Levy Economics Institute, in partnership with ILO and UNDP Turkey, and the UNDP and UN Women Regional Offices for Europe and Central Asia

İlkkaracan, İ. (2013). 'The purple economy: A call for a new economic order beyond the green', in Röhr, U. and C. van Heemstra (ed). *Sustainable Economy and Green Growth: Who Cares?*, Berlin: LIFE e.V./German Federal Ministry for the Environment; pp. 32-37.

İlkkaracan, İ., Memiş, E. (2021): Towards a Caring and Gender-Equal Economy in South Korea: How Much Does the Regulation of Labor Market Working Hours Matter?, in CWE-GAM Working Paper

Obst, T., Onaran, Ö., Nikolaidi, M. 2020. "The effects of income distribution and fiscal policy on aggregate demand, investment and the budget balance: the case of Europe", *Cambridge Journal of Economics*, 44(6), pp 1221–1243.

Onaran, Ö. (2016): The role of gender equality in an equality-led sustainable development strategy, in: Bargawi, H., Giovanni C., Himmelweit, S. (eds.), *Economics and Austerity in Europe: Gendered Impacts and Sustainable Alternatives for Europe*, Routledge, 40-56

Onaran, Ö., Calvert Jump, R. (2022): A shorter working week as part of a green, caring economy", in Women's Budget Group Feminist Green New Deal Policy Paper, <https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2022/02/Shorter-Working-Week-Report.pdf>

Onaran, Ö., Nikolaidi, M., Obst, T. (2017) "A coordinated mix of public investment and incomes policies for sustainable development in Europe", GPERC Policy Briefs, University of Greenwich, #PB15-2017.

Onaran, Ö., Oyvat, C., (2023). The employment effects of public spending for a green and caring economy:the case of emerging economies. in ITUC, https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/public_spending_infrastructure_en_v2.pdf

Onaran, Ö., Oyvat, C., Fotopoulou, E. (2022a): A macroeconomic analysis of the effects of gender inequality, wages, and public social infrastructure: the case of the UK, in: *Feminist Economics*, 28(2), 152-188

Onaran, Ö., Oyvat, C., Fotopoulou, E. (2022b): Gendering macroeconomic analysis and development policy: a theoretical model, in: *Feminist Economics*, 28:(3), 23-55,

Onaran, Ö., Oyvat, C., Fotopoulou, E. (2023) Can wealth taxation fund public investment in a caring and sustainable economy? The case of the UK, in: *Cambridge Journal of Economics*, 47(4):703–724

Onaran, Ö., Oyvat, C. and Fotopoulou, E. (2019) A policy mix for equitable sustainable development in the UK: the effects of gender equality, wages, wealth concentration and fiscal policy, GPERC Policy Brief, PB25

Tippet, B. Wildauer, R. Onaran, Ö. 2021. *The case for a progressive annual wealth tax in the UK*, Greenwich Papers in Political Economy, No: GPERC88, <https://gala.gre.ac.uk/id/eprint/33819/>